

Závěrečná zpráva ze stipendijního pobytu

Informace o stipendijním pobytu

Cílová země: Albánie

Pobyt zahájen v akademickém roce: 2024/2025

Účastník: student pedagog

Druh pobytu: výzkumný/přednáškový pobyt

Délka pobytu: tři týdny

Hostitelská instituce (název VŠ/instituce, fakulta, katedra/ústav): University of Tirana,
Faculty of History and Filology, Department of Geography

1. Před odjezdem

Jak jste se o stipendijní nabídku dozvěděl/a, a proč jste si vybral/a toto stipendium? Jaké formality bylo třeba zajistit před odjezdem? - např. víza, pojištění, doprava. Jak náročné bylo administrativní zařizování pobytu?

Pobyt na University of Tirana v roce 2024 navazoval na výzkumný a přednáškový pobyt v předchozím roce. Loňský i letošní pobyt byly unikátní příležitostmi jak se seznámit s vnitrostátní migrační situací v zemi, kde v posledních tří dekadách velká většina obyvatel změnila bydliště, a to jak směrem do zahraničí (podle různých zdrojů ubylo, většinou emigrovalo do zahraničí od roku 1992 kolem půl milionu obyvatel, čili cca 1/6 celkového tehdejšího počtu obyvatel. Také vnitřní migrace se zúčastnilo snad až kolem poloviny zbylého obyvatelstva. To vedlo k praktickému vylidnění mnoha venkovských regionů. Průběh zahraniční i domácí migrace je intenzivně stále sledován, neboť téměř každoročně počet obyvatelstva této země klesá o významné procento, stabilně tedy neroste. Albánie je tak exemplárním případem dramatické migrační země a o migrační procesy se zajímají jak domácí, tak zahraniční odborníci. Předmětem mého zájmu jsou však ti obyvatelé, kteří v polo- či téměř opuštěných venkovských obcích zůstávají. Na nich pak zůstává (ne)péče o venkovskou krajinu. V českých zemích, byť za odlišných politických a ekonomických podmínek, probíhala depopulace venkova ve druhé polovině čtyřicátých až do konce padesátých let 20. století (včetně transferu etnických Němců

z mnoha území pohraničí). Část obyvatel však na venkově zůstávala a území využívala. Vzhledem dlouhé uplynulé době již nelze dotazováním přesně zjistit, co je k setrvávání na venkově motivovalo a jak se vyrovnávali s emigrací svých původních spoluobčanů (především do měst). V Albánii tento proces stále probíhá a pamětníci stále žijí.

Již před předchozí cestou se mi podařilo distančně navázat kontakty s odborníky na Tiranské univerzitě (TU) na tamním geografickém pracovišti, kteří o můj výzkumný záměr projevíli zájem a nabídli spolupráci. Po vcelku obsáhlé korespondenci jsem od TU získal nominaci na pobyt jak v loňském, tak letošním roce a mohl do Tirany vyjet.

2. Průběh pobytu

Jakým aktivitám jste se na zahraničním pobytu věnoval/a? - např. výuka, studium, praxe, výzkum, přednášky. S jakými podmínkami jste se setkal/a na hostitelské instituci? - podpora ze strany hostitelské instituce, kvalita výuky, podmínky pro studium (studenti) jako výběr kurzů, náročnost studia, přístup pedagogů apod., spolupráce s kolegy a supervizorem (akademici, vědečtí pracovníci), zařízení a vybavení hostitelské instituce - knihovny, studovny, laboratoře, služby aj.

Katedra geografie na Fakultě historie a filologie TU mi opět již díky dříve navázaným kontaktům vyšla vstříc. Hned na počátku popisu průběhu pobytu si musím postěžovat, že letošní pobyt nesplnil má optimistická očekávání vycházející z loňských velmi pozitivních zkušeností. Velké naděje jsem vkládal do uskutečnění dalšího kola dotazníkového šetření. Připravil jsem nový dotazník, který oslovoval studenty a studentky, kteří přišli na hostitelskou fakultu TU z venkova a konkrétně z lokalit postižených výraznou depopulací, ať již emigrací nebo odúmrťím. Dotazník byl sestaven a strukturován podle obecných požadavků na tento typ sběru dat od specifické skupiny respondentů. K jeho realizaci nedošlo pro trvalou absenci mého tutora na TU – paní prof. A., které těžce onemocněl otec již ve vysokém věku a pobýval trvale vázán na lůžko v nemocnici, v podstatě na smrtelném loži. Paní profesorka tak u něj trávila veškerý svůj čas, vyjma povinných a nezastupitelných přednášek pro studenty. Otec paní profesorky umřel druhý den po mém odletu do České republiky. Ze stejných důvodů se neuskutečnila ani předem smluvená terénní část mého výzkumu.

Paní prof. A. mi však zajistila agilní spolupracovníci, byť až v poslední týden pobytu, čerstvou absolventku doktorského studia paní B. ze stejného pracoviště, jejíž prostřednictvím jsem navázal kontakty s pracovníky Fakulty sociálních věd TU, kde působil významný odborník na migrační problematiku Albánie Dr. Segoe, autor hledaných publikací se sociologickým pohledem na věc. Solidní zájem o výzkum sociálních aspektů (ne)emigrace v horském venkově Albánie s průmětem do péče o zachovalé zbytky kulturní krajiny projevily paní prof. Renisa Beqiri a paní prof. Bruna Zenelaga. V rámci konzultací s nimi jsem byl informován o vládních programech (100 obcí) a nevládních iniciativách (start-upy) pracujících na návratu zejména mladých lidí na venkov. Start-upy se hojně týkají soudobého ekologického zemědělství s chovem ovcí a produkcí bio sýrů, ekoturismu a agroturismu. Stát, regiony a obce poskytují nepřímou podporu start-upů výstavbou cest, vodo- a elektrovodů do daných lokalit. Na základě společné dohody vytvoříme výzkumný tým, který se bude ucházet o podporu studia tématu „Sociální aspekty péče o kulturní krajinu venkova postiženého emigrací“.

3. Stipendium

Jak byl váš pobyt financován? Pokrylo stipendium všechny vaše výdaje během pobytu? Využil/a jste kromě stipendia i jiné finanční zdroje? Jak bylo stipendium vypláceno?

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy mi na realizaci pobytu na TU v Albánii poskytlo stipendium ve výši 13 000 Kč. Tato částka mi byla doručena převodem na osobní účet u České spořitelny v průběhu pobytu v Albánii. Vysílající pracoviště Katedra geografie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně přispělo menší částkou a dále jsem k pokrytí nákladů pobytu využil vlastních prostředků. Ubytování mi poskytl stejný ubytovatel jako v předchozím roce za stejnou cenu 20 EUR/noc, což je velice výhodné v podmínkách albánského hlavního města. Náklady na pobyt v Tiraně jsou mírně vyšší než v Brně, potraviny v kamenných obchodech jsou tak mírně dražší než v ČR, u stánkařů a mobilních pouličních prodejců je ovoce a zelenina podstatně levnější, čerstvější a v dostatečném výběru. Veřejnou dopravu jsem vzhledem k pracovnímu vytížení letos nevyužíval. Pracoviště se nacházelo v docházkové vzdálenosti od místa bydliště (cca 35–40 minut).

4. Doprava a ubytování

Jaký způsob dopravy do místa pobytu jste využil/a? Pomohla vám hostitelská univerzita se zajištěním ubytování?

Dopravu do Tirany jsem zajišťoval v kombinaci autobus Brno–Vídeň, Schwechat (349,- Kč), letecky Vídeň–Tirana a zpět (4890,- Kč) a Tirana letiště-centrum města shuttle bus (400 ALL, nebo 4 USD). Zpáteční cesta proběhla analogicky, autobus Vídeň, Schwechat–Brno stál 359,- Kč. Let se společností Ryanair byl bez problémů, velmi problematická však byla registrace (check-in) při cestě tam i zpět díky zcela nepřehledné aplikaci na internetu.

Ubytování v soukromí bylo pořízeno ve stejné cenové hladině jako při minulém pobytu celkem 360 EUR/18 nocí za velmi příznivou jednotkovou cenu u stejného ubytovatele přímo ve středu města. Aktuální internetové nabídky začínaly prakticky u dvojnásobné ceny. Pronajat jsem měl apartmán se dvěma polooddělenými místnostmi a oddělenou kuchyňkou. Toaleta a sprcha byla společná s dalšími dvěma pokoji (bez kuchyňky), podobně společná byla i chladnička. Ubytování disponovalo kabelovou TV a internetem.

5. Hodnocení pobytu

Zhodnoťte celkový přínos pobytu pro vaše studium (studenti) nebo akademickou či výzkumnou činnost (akademici, vědečtí pracovníci)? Uskutečnil/a jste všechny aktivity dle vašeho studijního plánu nebo projektového či výzkumného záměru?

Vzhledem k tomu, že se neuskutečnilo nové dotazníkové šetření a terénní výzkum (důvody viz výše), jsem s výzkumnou stránkou pobytu spokojen jen částečně, a to zejména díky navázaným kontaktům se sociology na Fakultě sociálních věd TU, kteří o téma probíhajícího výzkumu projevili enormní zájem. Společně jsme vytvořili prozatím čtyřčlenný tým. Současně se mi podařilo proniknout do místní sociologické odborné literatury, což otevírá jiné pohledy na sledovanou problematiku (ne)emigrace na albánském venkově a péče o starou kulturní krajinu a dobře navazuje na již prakticky vyčerpávajícím způsobem prostudovanou geografickou literaturu vztahující se k tématu. Z tohoto ohledu vidím dobré perspektivy dokončení projektu v nové dimenzi v navazujícím období.

6. Další komentáře

V případě, že máte veřejnou fotogalerii, blog apod., a máte zájem o sdílení, uveďte prosím odkaz.

Během letošního pobytu (5. – 24. 10. 2024) jsem ani jednou (byť třeba o víkendech) nevyjel mimo hlavní město. Jednak tomu tak bylo proto, že jsem byl neustále připraven k případným společným výzkumným výjezdům do terénu s tutorem, jednak kvůli nepříznivému počasí po velkou část pobytu (Balkán byl v roce 2024 postižen na přelomu pozdního léta a podzimu enormními vytrvalými srážkami spojenými s povodněmi a sesuvy). Nově pořízené fotografie se tak týkají pouze hlavního města Tirany a některých událostí, které tam proběhly na centrálním Skanderbegově náměstí (výstava Agrotirana, 2024, Mezinárodní Tiranský maratón 2024, otevření architektonicky velmi zdařilé velké páteční mešity za přítomnosti tureckého prezidenta Recepta Tayyipa Erdoğana).